

Vuk'uzenzele

O e tlisetswa ke Dikgokahano tsa Mmuso (GCIS)

English/Sesotho

Phuptjane 2020 Kgatiso 2

Tataiso bakeng sa ho bulwa ha dikolo

Leqephe 7

Afrika Borwa e fetela mokgahlelong wa 3

Mopresidente Cyril Ramaphosa o phatlaladitse hore Afrika Borwa e fetetse Mokgahlelong wa 3 ho tloha ka la 1 Phuptjane 2020 – mme dikarolo tse ngata tsa moruo di tla bula esita le ho fedisa dithibelo tse ngata tsa metsamao ya batho.

Ha a ne a bua le setjhaba haufinyana mabapi le tse etsahalang ka hara Afrika Borwa mabapi le mokgwa o hlophiseditsweng ho thibela kotsi tse ka hlahang e le ho thibela ho ata ha COVID-19, Mopresidente o re naha e tla ba le mokgwa ona o ikgethileng ho sebetsana le dibaka tse nang le sekghala se phahameng sa tshwaetso le katiso ya yona.

Dibaka tse kotsing e kgolo ya COVID-19

Dibaka tsena di phatlaladitswe e le dibaka tse kotsing e kgolo ya tshwaetso ya kokwanahloko ya corona. Di kenyelletsametsemeholo ena e latelang:

- Motsemoholo wa Tshwane
- Motsemoholo wa Johannesburg
- Ekurhuleni
- eThekweni
- Nelson Mandela Bay
- Buffalo City le
- Motse Kapa

Dibaka tse ding tse hlwalweng e le dibaka tse kotsing e kgolo ke West Coast, Overberg le Cape Winelands ditereke tsa Mmasepala mane Kapa Bophirimela, setereke sa Chris

Hani se Kapa Botjhabela, le setereke sa iLembe se KwaZulu-Natala.

Sebaka se kotsing e kgolo se hlaloswa e le sebaka se nang le palo e fetang bohloko ya batho ba tshwaeditsweng hara batho ba 100 000 ba bang le ba bang kapa moo ditshwaetso tse ntjha di eketsehang ka potlako.

Ho laola kokwanahloko dibakeng tsena, mmuso o tla sebedisa mekgwa e matla e hlwahlwa ho fokotsa palo ya ditshwaetso tse ntjha.

Mopresidente o re: “Re sebedisa mekgwa e matlafaditsweng ya tekolo, taolo ya tshwaetso esita le bolaodi. Re tla sebedisa sehlopha sa basebetsi ba nako tsohle ba nang le boiphihlelo bo hlwahlwa sebakeng ka seng se nang le kotsi e phahameng ya tshwaetso.”

Sehlopha sena se tla kenyelletsatse ditsebi tsa ho ata ha malwetse, dingaka tsa malapa, baoki, basebeletsi ba tsa setjhaba ba tsa bophelo bo botle, ditsebi tsa bophelo bo botle ba setjhaba le

ditshebeletso tsa bongaka tsa tshohanyetso, mme bona ba tshhehetswe ke ditsebi tsa naha ya Cuba.

Re tla hokela sebaka ka seng se kotsing le ditshebeletso tsa ho etsa diteko, disebediswa tsa pehlothoko ya ba tshwaeditsweng, pehlothoko ya ba nahanelwang hore ba tshwaeditswe, kalafo, dibethe tsa sepetlele esita le ho batlana le ba bang bao ba kopaneng le ba ho fihletsweng ba kula.

O re: “Haeba ho hlokeha, karolo efe kapa efe ya naha e ka kgutlisetswa mokgahlelong wa 4 kapa wa 5 haeba ho ata ha tshwaetso ho sa laolehe ho sa natswe thuso ya rona mme ho na le kgonahalo ya kotsi ya tshubuhlellano ditsing tsa rona tsa bophelo bo botle.”

Lenane la dibaka tse nang le kotsi e kgolo ya tshwaetso le tla boela le lekolwa ka diveke tse ding le tse ding tse pedi ho ya ka tswelopele ya kokwanahloko ena.

Ho bulwa ha dikgwebo

Ho sebediswa ha mokgahlelo wa 3 ho qadileng qalong ya kgwedi ya Phuptjane, ho kenyeditse ho kgutla ha tshebetso ya dikarolo tse ngata tsa kgwebo, empa sena se tla etsuwa ka ho ikobela melao e

• E tswella pele leqephe la 2

Ho bala Vuk'uzenzele fumana epe ya GOVAPP ho:

Batla SA Government ho Google playstore kapa ho appstore

IKOPANYE LE RONA HO

Vuk'uzenzele

@VukuzenzeleNews

Diwebosaete: www.gcis.gov.za Imele: vukuzenzele@gcis.gov.za

www.vukuzenzele.gov.za

Mohala: (+27) 12 473 0353

Tshedimosetso House:

1035 cnr Frances Baard and Festival streets, Hatfield, Pretoria, 0083

VUK'UZENZELE KE MAHALA, HA E REKISWE

TSA MORAORAO KA COVID-19

• E tswella pele ho tswa ho leqephe la 1

thata ya bophelo bo botle esita le melawana ya ho sielana sebaka pakeng tsa batho.

Basebetsi ba bang ba banga-ta haholwanyane le bona ba kgutletse mesebetsing ho ya ka dipehelo tsa Molao wa Bophelo bo botle Mesebetsing esita le Boipaballo esita le ditaello tsa Lefapha la Mesebetsi ya Setjhaba le Botsamaisi, ka ho sebetsa hammoho le mafapha ohle a mmuso.

Melao le meralo ya sebaka sa tshebetso

Ha e le mona dikarolo tse ngata tsa moruo di bulwa, mmuso o tla itshetleha ka dikamano tse tiileng tsa setjhaba le bankakarolo ba baholo e le ho sebetsana le dintlha tsa sehlooho tsa kgonahalo ya kotsi dibakeng tsa tshebetso esita le kamano pakeng tsa basebetsi le setjhaba.

O re: "Ka lebaka leo, re tla qetela melao e mengata ya mekga mme re tla batla hore khamphani ka nngwe e iketsetse moralo wa sebaka sa tshebetso pele e bula."

Ho ya ka meralo ena,

dikhamphani di tla tshwane-la ho hlwekisa, ho sebedisa dinyanyatsi tsa thibelo esita le ho hlokomela ho arohana ha batho esita le disebediswa, ba tla be ba hlwele basebetsi ha ba fihla mosebetsing ka letsatsi le letsatsi, ba behelle thoko ba nahanelwang hore ba tshwaeditswe mme ba etse ditlhophiso tsa hore ba etswe diteko.

Mopresidente o re: "Ba bile ba loketse ho thusa ka

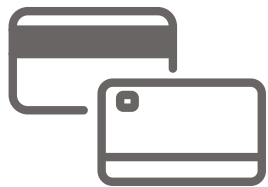
ho fuputsa le ho fumana batho ba ileng ba kopana le basebetsi ba bona haeba basebetsi bana ba fumanwa ba na le tshwaetso. Ka lebaka la bofokodi ba bona, batho ba nang le dilemo tse fetang 60 esita le bao ba nang le mafu a tshiretseng jwaloka malwetse a pelo, lefu la tswe-

kere, malwetse a sa foleng kapele a phekumoloho esita le kankere, ba lokela hore ba hle ba mpe ba itulele lapeng."

Basebetsi ba ka sebeletsang lapeng ba lokela ho dumellwa ho etsa jwalo.

Ho ya ka dipehelo tsena, ditshebeletso tsohle tsa tlhahiso, merafo, kaho, ditshebeletso tsa ditjhelete, tsa seprofeshenale esita le tsa kgwebo, theknoloji ya dintlha tsa tsebo, dikgokahano, ditshebeletso tsa mmuso esita le ditshebeletso tsa bophatlalatsi di boetse di butswa ka la 1 Phuptjane 2020. Ho qala ka nepo esita le ho qala ka mekgahlelo ya ditlhophiso ho tla lokela ho sebetsa bakeng sa sebaka se seng le se seng sa tshebetso.

O re: "Mabenkele a maholo a phepele le a thekiso a tla bulwa ka botlalo, ho kenyeletswa le mabenkele, mabenkele a manyenyane a di-spaza esita le baithekisetsi.

Kgwebo ka dikgokahano tsa mehala e tla tswela pele e ntse e butswa. Mekga e meng e butsweng esale pele, jwaloka temo le meru, disebediswa, ditshebeletso tsa bongaka, tlhahiso ya dijo esita le tlhahiso ya dihlahiswa tsa tlhokomelo ya bohleweki, di tla

dula di butswa ka botlalo."

Mesebetsi ya kgwebo e nang le kgonahalo e phahameng ya kotsi ha e a dumellwa

Mesebetsi ya kgwebo e nang le kgonahalo e phahameng ya kotsi ha e a dumellwa.

Mesebetsi ena e kenyeletsa:

- Mabenkele a dijo, dibara le ditamene, ntle le ha ho tlišitswe kapa ho ilo latwa dijo.
- Bodulo le maeto a difofane tsa lehae, ka ntle le ho tsamaya ka mabaka a mosebetsi, e leng tse tla kena ka matsatsi a tla bolelwa.
- Diboka, diketsahalo, mesebetsi ya boithabiso le dipapadi.
- Ditshebeletso tsa boithlhomelo, ho kenyeletswa ho loha moriri le ditshebeletso tsa bointlafatso.

Metsamao ya batho le thekiso ya tahi

Batho ba tla dumellwa ho etsa dihlahiso tsa mmele ka nako efe kapa efe nakong yohle ya letsatsi, haese ha di sa etswe ka dihlopha. Nako e itseng e baletsweng motsamao wa batho e tla fediswa.

Mopresidente o re: "Tahi e ka rekiswa bakeng sa ho nwellla feela lapeng ka tlasa maemo a ditaello tse thata, ka matsatsi a itseng le ka dihora tse itseng. Ditsebiso tsa sena di tla etswa hang ha

re se re qetile ka dipuisano le mokga mabapi le maemo ana a fapaneng."

Thekiso ya dihlahiswa tsa kwae e tla dula e thibetswe mokgahlelong ona wa 3, ka

lebaka la kotsi ya ho tsuba mmeleng.

O re: "Dikopano tsohle di tla dula di thibetswe, ntle le mapatong moo batho ba tlamehileng hore ba se ke ba feta palo ya 50 kapa dikopano tsa mesebetsi mererong ya mosebetsi."

Lebella ho phahama ha ditshwaetso

Mopresidente Ramaphosa o re, bakeng sa boitokisetso bakeng sa ho eketseha ho lebeletsweng ha ditshwaetso tsa COVID-19 ka hara naha, ekaba tsa dibethe tse 20 000 tsa dipetlele tse seng kapa tse ntseng di lokisetwa diketsahalo tsa tshwaetso ya COVID-19, le dipetlele tse hojana le moo batho ba dulang teng tse 27 di se dintse di ahwa ho potoloha naha.

"Palo e kgolo ya dipetlele tsena e se e loketse bakudi

ba kokwanahloko ya corona."

Mopresidente o re mmuso o babatsa mesebetsi o ntse o tswela pele ho etswa ke basebetsi ba setjhaba, haholoholo bao ba leng moleng o ka pele twantshong ya COVID-19.

"Polokeho ya basebetsi bohle, ho kenyeletswa le basebetsi ba setjhaba, ke taba e re tshwenyang haholo.

Re tla tswela pele ho etsa mekutu yohle bakeng sa ho fana ka thepa ya boitshireletso ba motho e le ho etsa bonnete ba polokeho ya motho e mong le e mong ha

a le mosebetsing."

O re: "Taba ya pele ya bohlokwa ho rona ke ho fokotsa menyetla bakeng sa ho fetisa kokwanahloko le ho theha tikoloho e bolokehileng bakeng sa motho e mong le e mong." [SNews.gov.za](http://www.snews.gov.za)

Dikeletso tseo o lokelang ho di latela e le ho qoba ho tshwaetswa ke bolwetse ba kokwanahloko ya corona

- » Dula lapeng haholo kamoo o ka kgonang ka teng.
- » Hopola ho arohana, ho ema thokwana le batho ba bang.
- » Ithwalle maske ya hao.
- » Hlatswa matsoho a hao ka sesepa ka botlalo. Hlatswa bokahodimo ba matsoho a hao, pakeng tsa menwana le ka tlasa manala. Kamehla hlatswa matsoho a hao ka sesepa pele o ja le kamora ho ba bathong.
- » Kwahela molomo wa hao ka thishu ha o kgohlela leha ho thimola. Qoba ho tshwara sefahleho sa hao ka matsoho a ditshila ka nako tsohle.
- » Batla thuso ya bongaka ha o ikutlwa o sa phela hantle. Matshwao a tlwaelehileng a COVID-19 mmeleng a kenyeletsa ho kgohlela, nko e dutlang mamina, feberu le ho sokola ho phekumoloha. Haeba o na le a mang a matshwao ana, batla thuso ya bongaka ka potlako.

Bakeng sa dintlha tse ding tse ngatanyana letsetsa mohala o sebetsang bosiu le motshehane wa National Institute of Communicable Disease ho 0800 029 999 kapa o hokele ho www.health.gov.za le ho www.nicd.ac.za

government communications

Department: Government Communication and Information System REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

Tel: 012 473 0353

Email: vukuzenzele@gcis.gov.za

Address: Private Bag X745, Pretoria, 0001

Head of Editorial and Production
Khusela Diko | khusela@gcis.gov.za

Editor-in-Chief
Tyrone Seale | tyrone@gcis.gov.za

Managing Editor
Ongezwa Mogotsi
ongezwa@gcis.gov.za

News Editor
Noluthando Motswai

Writers
More Matshediso, Jauhara Khan
Silusapho Nyanda

Senior Designer | Tendai Gonese
Junior Designer | Tsholofelo Sepeng

Language Practitioners

Nomgcibelo Motha | Boitumelo Phalatse
Thandolunye Magudulela | Sizwe Ziqubu
Witness Ngobeni

Vuk'uzenzele
is published by Government
Communications (GCIS)

All rights reserved. Reproduction of the newspaper in whole or in part without written permission is strictly prohibited.

Printed by: RISING SUN PRINTERS
For Extraordinary Service

Distributed by: ON THE DOT

"JWALE KE NAKO YA HORE BOHLE RE SEBETSENG MMOHO, TLOTLONG YA NELSON MANDELA, HO AHA AFORIKA BORWA E NTJHA, E BETERE BAKENG SA BOHLE."

MOPRESIDENTE CYRIL RAMAPHOSA

#SendMe

RE O AHELA BOKAMOSO BO BETERE
RE ITHUTA HO TSWA HO MADIBA

Ha re baballeng le ho tshehetsa bana ba rona

Letsatsi la Matjhaba la Paballo ya Bana le hopolwang lefatshe lohle ka bophara ka la 03 Phuptjane, le ho hlokome-disa batho lefatshe ka bophara bakeng sa ditokelo le boiketlo ba bana. Ka mokgwa o tshwanang, ka lona letsatsi leo ke Letsatsi la Batswadi la Dinaha tse Kopaneng ka Lefatshe lohle, ho tlotla boitlamo ba batswadi le bahlokomedi ba bana bakeng sa boiketlo ba bona.

Ke rata ho leboha dimiliyone tsa batswadi, bonkgono le bontatemoholo esita le bahlokomedi ba bana hohle mona Afrika Borwa ka ho tswela pele ho ba le seabo sa bohlokwa dilemong tsa bana ba rona tsa kgodiso jwaloka baahi ba banyenyane ba naha ya heso.

Kgothatso, tshehetso le paballo eo bana ba e fumanang ho batswadi esita le bahlokomedi ba bona ke tsa bohlokwa bakeng sa bokamoso ba thabo le katleho ho bona.

Ka la 01 Phuptjane 2020 naha ya rona e qadile ka mohato o motjha twantshong ya kokwanahloko ya *corona*. Mesebetsi e mengata ya kgwebo le ya setjhaba e boitse e qadile, ho kenyeletswa le ho kgutlela dikolong.

Re itse re sebedisa mokgwa o iketlileng re ntse re tataiswa ke dikeletso tsa ditsebi tsa rona tsa mahlale ebile re laolwa ke maemo a bophelo le ho ikopanya le batho ba amehang.

Dibekeng tse mmalwa tsa ho qetela, ha re ntse re itokisetsa ho kgutlela dikolong, re bile le dipuisano tse matla tse batsi hammoho le baamehi bohle mererong ya thuto. Dipuisano tsena di ile tsa tataisa mokgwa wa rona wa katamelo ya mosebetsi ona o o thata o nang le

diphephetso tse matla.

Ba mmalwa ba baamehi bana – ho kenyeletswa matitjhere le batswadi – ba hlahisitse dingongoreho tsa bona mabapi le boemo ba boitokisetso ba thuto dikolong tse ngata. Re ba utlwile, re amohela diphehiso tsa bona ebile re tla nka mehato ya ho sebetsana le dingongoreho tseo tsa bona esita le tsona ditlhaliso tsa bona.

Ho a hlaka hore batswadi ba bangata ba ferekane maikutlo boemong bona mabapi le ho bulwa hape ha dikolo. Ho na le kgothatso ya hore bana ba tla kgona ho boela ba tswela pele ka thuto ya bona kamora ho ba siyo diphaposing tsa borutelo le diholong tsa dithupello tsa bona ka nako e telele. Bana ba tatetse ho kgutlela sekolong le ho bona metswalle ya bona le matitjhere a bona.

Empa ho na le tshabo ho ba bang ba batswadi, matitjhere esita le barutwana ka bobona.

Batswadi ba batla tiisetso ya hore mehato e tshwaneleheng ya tlhokomelo e tla ba teng e le hona ho baballa barutwana ka botlalo. Polokeho ya bana ba rona jwaloka baahi ba banye-

nyane ba setjhaba lehlakoreng la bophelo bo botle esita le mmeleng e phetseng hantle, ke taba e dutseng e hlakile. Ke yona ntho ya pele ya bohlokwa ka ho fetisisa.

Ha e le mona re ntse re hlophisa butlebutle bakeng sa ho bulwa ha dikolo le dibaka tsa thuto e phahameng, balaodi ba thuto ba sebeditso ka matla ho fumana mekgwa ya boitshireletso bakeng sa boipaballo le bophelo bo botle. Tokomane eo ya tataiso mabapi le mekgwa ya tshebetso e abetswe dikolo tsohle. Mekgwa ena ya tlwaelo bakeng sa tshebetso, e akaretsa dintlha tse kang boikwetliso, tataiso ya bahlwedi kapa balekodi, tlhophiso ya mananeo a nako le tokiso ya diphaposi tsa thupello e le ho ikamahanya le ditshwanelo tsa ho sielana sebaka se lekaneng.

Re ntse re tswela pele ka tshebetso ya ho aba thepa ya boitshireletso ba motho ka mong le ho etsa bonnete ba hore metsi a a fumaneha le dinyanyatsi bakeng sa twantsho ya dikokwanahloko. Hang ha thuto e qala, e tla lokela ho phethahatswa ho ya ka maemo

a thata le ho ya ka palo e le-beletsweng e baletsweng ya barutwana le baithuti.

Jwaloka batswadi, matitjhere, makgotla a taolo ya dikolo (di-SGB) le mmuso, re a dumellana hore ho se be sekolo se bulwang ho fihlela mekgwa e tshwaneleheng ya tshireletso e hlophiswa, ebile e ba teng.

Ho lokela ho be le ponaletso mabapi le boemo ba boitokisetso ba sekolo ka seng.

Motho e mong le e mong eo e leng moamehi e moholo wa motheo, ekaba motswadi, setho sa SGB, titjhere kapa mohlanka wa mmuso, o lokela ho ba le dintlha tse nepahe-tsenseng mabapi le boitokisetso ba sekolo ka seng. Ke boikarabelo ba rona ka kopanelo ho etsa bonnete ba hore tikeloho ya thuto e bolokehile.

Ke rata ho thoholetsa batswadi le bahlokomedi ba bana, ka ho qolleha, bakeng sa seabo seo ba bileng le sona ka dikgwedi tse pedi tse fetileng. Nakong eo dikolo di kwetsweng, ba ile ba lokela ho jara boikarabelo bo boholo ba ho ithutela bana ba bona. Batswadi ba bangata le bahlokomedi ba bana ba ile ba

lokela ho thusa barutwana ka mosebetsi wa bona wa sekolo mane lapeng, ba bile ba ntse ba tsota le ho babatsa mosebetsi o thata o etswang ke matitjhere a rona ka letsatsi le letsatsi.

Hang ha matsatsi ana a ho dula lapeng a fela mme barutwana ba kgutlela sekolong, re lokela ho tswela pele re le batswadi ho ba le seabo se seholo thutong ya bana ba rona, ekaba ka ho kenela di-SGB, ho ithaopa ho etsa mesebetsi dikolong kapa ka mekgwa e meng efe kapa efe eo re ka thusang ka yona. Batswadi ba ka kenya letsoho ho ithaopa ho hlwekisa dikolo, ho etsa ditshingwana tsa meroho kapa ho ba le seabo dikomiting tsa dikolo tse ahi-saneng le rona. Hona ho ka fetola dikolo ho ba "dikolo tsa nnete tsa setjhaba" tse nang le moelelo wa bohlokwa.

Le hoja re ka ikutlwa re ngongorehile ebile re tshohile ha e le mona bara le baradi ba rona ba tloha tlhokomelong ya rona, re lokela ho ikgothatsa ka hore ho entswe mekutu yohle ho ba baballa.

Jwaloka batswadi, le re tshetse boikarabelo ba boiketlo le polokeho ya bana ba lona.

Ke boikarabelo boo re sa bo halaleng kapa ho bo nyatsa.

Ka matsatsi le dibeke tse tlang re tla lekola ka hloko mehato ya ho kgutlela sekolong.

Ha re latela melao ebile re baballa ditlhokomediso – re le batswadi, matitjhere, setjhaba le barutwana – re tla fokotsa ka katleho kgonahalo ya kotsi ya kokwanahloko ya *corona*.

Qetellong, ke diketso tsa rona tsa botho le mekutu ya rona bohle ka kopanelo tse tla boloka bana ba rona ba tshireletsehile. Sohle seo re tla se etsa, re lokela ho se etsa hammoho.